

Niet toetreden tot het altaar.

Doch tot het voorhangsel zal hij niet komen, en tot het altaar niet toetreden, omdat een gebrek in hem is; opdat hij mijne heilighdommen niet ontheilige; want ik ben de Heere, die heilighel.

Lev. 21: 13.

Nog altoos wandelen „de gebrekkige lieden“ onder ons om als een levend maatsel in het Godsbestuur.

Er zijn blinden, die het leven inkwamen, en het leven doorwandelen, en weer door de poorte des doods het leven uitgaan, zonder ooit iets van deze rijke wereld, van den fonkelenden sterrenhemel, van het schoon aanplant of dier of menschen gezien te hebben. Er zijn dooven, die als cellulaire gevangenen zitten in de midden van druk sprekende vrienden. Er zijn stommen, wier gedachten en gevoelens zich innerlijk verdringen maar zonder een uitgang te vinden in het woord. Er zijn kreupelen, die niet vooruit kunnen. Er zijn kromme en misvormde en dwergachtige personen, die bang zijn voor het menschelek oog, omdat ze telkens merken, hoe hun enkele verschijning spot of weerzin wekt. En ook zijn er verwonden of verminkten op allerlei manier, slachtoffers van val of ongeval, van oorlog of van werktuig.

Nu stuit dit uw indenken van het Godsbestuur nog minder, zoo zulk een gebrek of zulk een vernieling later ontstaan is. Dan toch biedt een of andere schuld vaak gedeeltelijke verklaring.

Maar als ge Jezus tegenover den blindgeborene ziet staan, is het raadsel volkomen. Want wel beproeft men het ook daar nog om die blindheid uit schuld te verklaren. Waar hij zelf nog geen oorzaak kon hebben gegeven, zou dan de schuld bij zijn ouders liggen. Maar Jezus wijst al zulke verklaring af, en spreekt het met Goddelijke besluidheid uit: „Noch deze heeft gezondigd, noch zijn ouders, maar dit is geschied, opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden.“

Dat de Farizeeër het in de ouders zocht, was geen boosheid. Het was veeleer de godvruchtige poging om van Gods heiligen naam den smaad af te weren, dat God anders dan *als straf* een mensch zoo ongelukkig in het leven zou hebben uitgezonden.

Maar toch slaat Jezus deze poging om „voor God te spreken“ af. Immers al zulk pogen om „voor God te spreken“, zweelt zelfverheffing. Of als die man blind geboren is, omdat zijn ouders zondigden, zondigden dan uw ouders, o, man die het heerlijk genot van beide uw oogen hebt, *niet!*

De Heilige Schrift slaat tegenover deze gebrekkigen en verninkten dan ook een heel anderen weg in.

Ze schuift allerminst de oorzakelijkheid van Gods bestel en bestuur weg, maar brengt ons integendeel de stellige uitspraak des Heeren in Ex. 4: 11: „Wie heeft den mensch den mond gemaakt? Of wie heeft den stomme, of doove, of blinde, of ziende gemaakt? *Ben ik het niet, de Heere?*“

Aldus sprak God zelf tot Mozes uit den barmhertig.

Wordt nu daarom over al zulk gebrek of over al zulke vernieling in den mensch, door de Heilige Schrift vergoedelijk heengedroefd? Is de Heilige Schrift sentimenteel, om bij het aanzien van al zulk gebrek, nitsluitend nu deernis en uw leedgevoel op te wekken?

Volstrekt niet. Integendeel. Als de ordinantie voor de bediening van het heilighdom uitgaat, wordt veel eer schijnbaar hard, zeer hard, over deze ongelukken geoordeeld.

Indien er toch in Aarons huis zulk een gebrekkige gevonden werd, „een man die blind of kreupel, of te kort, of te lang in zijn leden was, of een man in wien een breuke des voets of een breuk van de hand werd gevonden, of een bultachtig man, of een dwergachtig persoon, of een gebroken man, of een met een vel over het oog, of met schurftigheid,“ — zoo werd zulk een onverbuiglijk van de bediening van het heilighdom uitgesloten.

Hij mocht „tot het altaar niet toetreden.“ „Tot den voorrang mag hij niet komen, en tot het altaar mag hij niet toetreden, omdat een gebrek aan hem is, opdat hij mijn heilighdom niet ontheilige, want ik ben de Heere.“

En hoe ontzettend hard dit was, kunt ge u indenken, als ge er inkomt, hoe leuand op die wijs zelfs van het hoogepriesterlijk ambt kon zijn uitgesloten. En ook al ging het daar niet over, wat was het voor een echt Israëliet niet, in Sions heilighdom het offer te mogen bedienen, en hoe pijnlijk hard moest het dan niet wezen, niet alleen zoo ongelukkig te zijn, maar bovendien nog om zijn gebrek van die hoogste vreugde te zijn uitgesloten.

Ja, hoe ondoordringelijk hard niet, als dan die zelfde God den ongelukken toelustterde: „Ik heb u zoo gemaakt, en toch zoudt gij mijn heilighdom ontheiligen.“

Is nu daarom de Heilige Schrift zonder deernis voor deze ongelukken?

Vraag om het antwoord te vinden, slechts wat Jezus aan de Johannes-jongeren als boodschap medgaf: De blinden zien, de dooven hooren, de stommen spreken, de kreupelen wandelen. Zie maar, hoe Jezus al de lieve lange dagen doende is, om deze ongelukken tot zich te roepen, te troosten en te genezen. Lees en herlees maar, wat over heel de Schrift verspreid staat, om het warmste medgevoel voor deze ongelukken in u op te wekken. Raadpleeg de historie hoe eerst in Christenlanden de deernis met deze ongelukken is opgekomen. En overtuig er u van, hoe nu nog elke stoot, elke aanraking om voor hen op te treden, en hun leed te verzachten, altoos heilrijk kan worden tot den eersten stoot die ten deze van de Schrift en door de Schrift is uitgegaan.

Maar dit blijft, dat het bespel er om den Schepper zal zijn, en dat zelfs de deernis met deze beroofden u niet verlokken mag, om te willen dat God zich schikken zal naar zijn schepsel.

Omdat deze ongelukken er zijn, mag de eere van zijn beeld niet worden prijsgegeven. De menscheleke figuur en statuus is, en moet blijven de figuur en statuus zoals Hij ze verordineert en oorspronkelijk geschapen heeft. En als er dienst in zijn heilighdom van het menschenkind zal zijn, mag niet de misvormde, de gebrekkige, de vernielde figuur bij zijn altaar toetreden, maar moet dat zijn en blijven de mensch gelijk God hem verordeneerd had.

Dat zulk een Aaroniet daaronder leed is ontegenzeggelijk, en hoe meer hij naar Gods alraar verlangde, hoe harder zijn lot was, maar juist de vroemheid bood hem medelijden. Wie

waarachtig vroem was, kon het zelf niet anders verlangen.

Niet wij stellen den regel, zoodat God er zich naar schikke, maar God stelt den regel, en daarnaar voegt zich het menschenkind.

Een vrome Aaroniet, die waarachtig vroem was, zou zelf niet hebben willen toetreden tot Gods altaar.

Ook hierin is Gods soevereiniteit. Hij doet met de kinderen der menschen naar zijn welbehagen.

Toch is hier nooit wilkeur. Jezus zegt het zelf van den blindgeborene. Hij is er, opdat het werk Gods in hem verheerlijkt worde. En Hij die de Fontein van alle goeden is, heeft het in zijn overvloedige macht, om na een klein aantal jaren van geleden leed, voor een eeuwigheid lang dit kwaad door te rijker weelde en geluk te vergoeden, mits de doove, mits de blinde, mits de kreupelen niet gemidd hebbe tegen zijn bestel, maar *geniet* hebben een instrument in de hand zijns Heeren te zijn.

God verheerlijkt zich in tegenstellingen, omdat er zonder die tegenstellingen in den mensch geen kennis en geen besef zelfs opkomt.

Waar geen krankheid onder menschen bekend was, zou geen gezondheid gewaardeerd worden. Daarom weet het kind niet, wat schat er in zijn bloeiende, blozende gezondheid is. En eerst wie tobben en knakken ging, dankt zoo innig dankbaar voor een enkele ingezonde uren van welstand.

En zoo is de tegenstelling ook hier.

Wat denkt een gewoon mensch aan het rijk genot van den onmetelijken schat dien hij in zijn twee schen, heldere oogen, in zijn twee scherpscherp liederende ooren, in zijn helder keelgeluid ontving en dagelijks bezit!

Maar nu komt de tegenstelling. Ge ziet iemand die niet ziet. Ge ontmoet iemand die niet hoort. Iemand die niet spreken kan. Die strompelt maar niet loopt, en doolmoos wordt van een eindweeg, waar gij gedachteloos over heenvelt.

En dat wekt uw deernis. Maar deernis om het gemis van wat gij hebt. En als dan uw ziel ontvankelijk is, en uw gemoed heiliger trillingen kent, dan is die blinde, die doove, die stomme, die kreupelen de oorzaak, dat er Gods een offer der dankzegging door u wordt toegebracht, voor wat anders altoos, het lieve leven lang, zonder dank zou genoten worden.

En daar blijft het dan niet bij. Uit die deernis komt niet alleen de beweging der dankzegging op, maar ook liefde en kunst ontleenen er haar aanraking aan, om de helpende en reddende hand aan die ongelukken toe te steken.

Dat is niet gezien onder de heidenen, maar dat is opgekomen in het Christendom.

Medegevoel, sympathie, medelijden, barmhertigheid, en ontferming, om deze beroofden, waar het kan met hulpe bij te staan, en waar hulpe mogelijk bleek, hun lijden te verzachten. In het heilighdom bespoet, beschimp, belacht en verstoot men die beroofden. Een niet gaaf geboren kind draait men onder menigen negerstam, alsof het een hond was, nog den nek om. En niet ernstig genoeg kan nu nog in het Christendom de wildheid bestraft en tegengegaan, waarmede het straatgespuis soms enkele ongelukken bespoet.

Maar onder ons is dit boze kwaad dan ook bijna uitgeroeid, en waar het nog soms voorkomt, ergert een ieder zich, en schaamt men er zich over.

De geest is vaardig geworden ter hulpe. Voor menig gebrek is raad geschied, en de heekende heelde. En waar heelen ondoenlijk blijkt, dringt men niet teedere liefde in de sombere wereld dezer ongelukken binnen, is vindingrijk om hun tegemoet te komen, hun ledigheid te verbreken, hun het medeleven mogelijk te maken, en al bovendien zoo troost en verzacht, hun op alle manier te doen gevoelen, dat men zelf voelst met zij lijden, onder dat lijden zelf gedrukt gaat, en niets spaart om hun leed te verzachten. En dat komt alles van Jezus hun toe. Van den Heiland, die ze zelf wonderbaar genas. En die nu van uit zijn hemel, door zijnen Heiligen Geest, dezen geest van deernis en ontferming opwekt, en dit vuur der liefde brandende houdt.

Niet zij mochten tot het altaar toetreden, maar van het hoogaltaar van Golgotha komt de Hoogepriester tot hen, om de vrucht van de offerande op dat altaar geofferd, hun ten goede te doen komen.

Zoo strooit hij bloemen op hun pijnlijken weg. En als de blinde, en de doove, de stomme en de kreupelen den Heiland te voet valt, en hem de eere geeft, dan is die Hoogepriester straks als Koning machtig, om in het rijk der heerlijkheid dat komt, den dag te vervezenlijken, dat de stomme God loven, de blinde zijn glansen zien zal, en de kreupelen zal springen als een bier.

Amsterdam, 25 Febr. 1898.

Tweeërlei Synode-Generaal.

Er is een Synode-Generaal en er is een Staten-Generaal. Twee saamkomsten. De eerste van het geloovige volk op kerkelijke, de tweede van heel het burgerlijk op staatkundig gebied. Beide malen door afgevaardigden. Ter Synode-Generaal door de afgevaardigden der kerken. Ter Staten-Generaal door de afgevaardigden van de kiesdistricten.

Die beide namen staan alzoo in zeker verband, en ook dat *generaal* is in beide van gelijke herkomst. Men had Staten-Generaal, en uit deze de Staten-Generaal. Men had Synoden-Generaal, en uit deze de Synode-Generaal.

Nu doet zich bij de tegenwoordige Staten-Generaal intusschen het verschijnsel voor, dat deze volgens de oude Grondwet op meer dan één wijze saam kon komen, of in enkelen of in dubbel getale, of gesplitst in twee Kamers of saam als een geheel, en zoo ook of met het recht om te besluiten met gewone meerderheid van stemmen, of gehouden aan de meerderheid van twee derden der stemmen voor een wetig besluit.

Dit laatste bestaat thans nog zoo, en ook kent de Staten-Generaal nog plenaire en afzonderlijke zittingen. Voor de Troonrede b.v. komen beide Kamers als een geheel saam, 150 man sterk. Anders gepluist, de Tweede Kamer met 100, de Eerste met 50 leden.

Hierop wijzen we, om duidelijk te maken,

dat men ook op staatkundig terrein tweeërlei soort vergaderingen van een zelfde lichaam kent, met gewijzigde samenstelling en gewijzigde bevoegdheid.

Dit toch toont, dat er op zichzelf niets onredelijks ligt in het denkbeeld, om even als bij de Staten-Generaal, zoo ook bij de Synode-Generaal, zich tweeërlei saamkomsten te denken, die in het getal leden of anderszins verschillen; en hiernede saamhangend ook niet dezelfde bevoegdheid hebben; en juist op dat laatste komt het hier aan.

Immers we vonden in een onzer vorige artikelen wel de mogelijkheid, om een Synode-Generaal van tien, twintig of dertig, evenveel als van veertig leden, naar Art. 50 der D. K., te houden, maar stuiten nog op de bedenking, dat zulk een zwak bezette Synode-Generaal van slechts tien leden, dan toch feitelijk Synode zou zijn, en als zoodanig de bevoegdheid zou hebben, om alle voorkomende zaken af te doen, en zelfs om allerlei gewichtige besluiten te nemen, die het kerkverband zouden binden.

Hiertegen toch zou gewettigde bedenking rijzen. De vergadering zou daartoe te klein zijn. Ze zou daarvoor geen gezag genoeg in de kerken bezitten. En ook, ze zou vaak dat licht en de wijsheid missen, die voor een beslissing van gewichtige aangelegenheden noodig was.

Alles kwam dus neer op de nadere vraag, of het aangaan en mogelijk was, zulke kleine Synoden-Generaal voor bepaalde doeleinden bijeen te laten komen, en inmiddels de gewichtige beslissingen van meer algemeen aard uit te stellen voor de groote Synoden-Generaal.

Bij zulk vraagstuk nu heeft de analogie haar woord mee te spreken, en in zoverre zegt het dus reeds veel, dat we bij de Staten-Generaal gelijke practijk vonden, en dat de Staten-Generaal ons metterdaad een voorbeeld bieden van een zelfde college dat op onderscheiden wijzen, en met breeder of enger bevoegdheid, saamkomt. Een vroegere dubbele Kamer was volkomen onbevoegd, om de gewone zaken te behandelen, en ook nu is een vereenigde zitting volstrekt onbevoegd, om iets anders of meer te doen, dan haar als zoodanig is voorgeschreven.

Naar deze analogie is er dus evenmin iets op tegen, dat de Synoden-Generaal tweeërlei saamstelling kennen, de ééne breeder, de andere enger, en dat beide een afzonderlijke bevoegdheid hebben.

Wat men in steden nog vaak „breeden kerkeraad“ noemt, is eveneens niets anders dan een uitgebreider samenstelling van den Raad der kerken, nu met de Diakenen er bij. Maar juist daaruit volgt dan ook, dat de gewone kerkeraad niet doen mag wat de breede doet, en de breede niet wat aan den engeren kerkeraad van opzieners is opgedragen.

En evenmin ligt er tegen zulk een onderscheiding tusschen tweeërlei samenstelling der Synoden-Generaal met verschillende bevoegdheid, bezwaar in den grondslag van ons kerkrecht.

De grondslag toch is, dat de macht der kerken van Christus wege in de plaatselijke kerken is gelegd, en door de plaatselijke opzieners tot uiting komt, en zulks wel onder gebouwenheid om zich met andere plaatselijke kerken te verstaan over een gemeenschappelijk leven en zekere eenparigheid in de hoofdzaken.

Er is dus geen andere macht in de kerken, dan die uit de plaatselijke kerken opkomt, en al wat op haar samenwerking betrekking heeft, wordt, onder eerbiediging van de ordinantie Gods, bij gemeen akkoord, tusschen deze kerken, geregeld.

Deze kerken zijn alzoo volkomen vrij, om een of meer vormen voor haar saamvergaderingen te kiezen. Ze kunnen saamkomen onder rechtstreekse deputaten alle saam. Ze kunnen saamkomen, organisch, door afvaardiging in classis, uit classes naar Provinciale Synoden, en zoo eerst naar Synode-Generaal formeeren. En ook, ze kunnen naar de Synoden-Generaal afvaardigen uit elke Synode-Generaal, één, twee, drie, vier of meer man.

Doch hieruit volgt dan ook, dat niets haar bindt, dit altoos op dezelfde wijze te doen. Ze kunnen het ook doen, de ééne maal zus, en de andere maal zoó. Dat alles staat geheel en uitsluitend in der kerken goedvinden. Er is geen ordinantie Gods, die ten deze bindt, noch ook een primordiale overeenkomst, die haar vrijheid aan banden legt. De kerken zijn volkomen vrij, om dit alles te regelen gelijk zij zelve goedvinden. En het staat evenzoó aan haar, en aan niemand anders, om dat de ééne maal op deze, en de andere maal op die wijze te doen. Niets bindt ze of verplicht ze tot eenvormigheid. Alleen het belang der kerken, en de eisch van het kerkelijk leven, moet hier beslissen.

Blijft het voor de kerken beter altoos op dezelfde wijze saam te komen, zoo stellen ze de gelijke samenstelling voor alle Synoden vast. Maar ook, blijkt de noodzakelijkheid en doelmatigheid te eischen, dat ze de ééne maal zus, en de andere maal zoó saamkomen, dan openen ze ook hiervoor bij gemeen akkoord den weg.

Komt men hierbij nu tot de conclusie, dat de te behandelen zaken te onderscheiden zijn in tweeërlei soort; in de eerste plaats zaken van *concreten* aard, die in zekeren zin een administratief karakter dragen of de rechtsbedeling betreffen; en in de tweede plaats zaken van *principiële* aard, die de constitutie of de regeling van het samenleven der kerken aangaan; — en acht men dat de eerste soort zaken het best door een kleine vergadering zijn af te doen, terwijl voor de tweede soort zaken een *breder* vergadering meer gewenscht en meer doeltreffend is, dan *eischt* de goede orde zelfs, dan dienovereenkomstig dan ook zijn saamkomsten inrichte.

Administratieve en juridische aangelegenheden kunnen niet wachten, eischen snelle

afdoening, gestadige controle; en behandeling door deskundigen; terwijl omgekeerd de beslissing over principiële vraagstukken nooit die haast heeft, om breder autoriteit vraagt, en meer te rekenen heeft met de onderscheiden stroomingen in het kerkelijk leven.

Er is dus alles voor, en niets tegen, dat men in zijn kerkenordening bepaalt, dat er tweeërlei algemeene saamkomsten der kerken zullen zijn, groote en kleine; dat op die groote elke Synode-Generaal vier broederen afvaardige gelijk nu, en op die kleine vergaderingen slechts één, of wil men dit liever, zeg dan twee leden; en eindelijk dat men de bevoegdheid van deze beide soort vergaderingen onderscheide, door te bepalen dat de kleine Synoden-Generaal zich uitsluitend te belasten hebben met de afdoening van met name op te noemen concrete aangelegenheden, en dat alle overige vraagstukken ter beslissing verblijven aan de *breder* Synoden-Generaal.

Art. 50 van de D. K. zou dan moeten gewijzigd worden, maar tot die wijziging zijn de kerken volkomen bevoegd. Er is niets dat haar hierin verhinderen zou. En dan natuurlijk kon hierbij tevens bepaald worden, dat de kleine Synode-Generaal elk jaar zou saamkomen, en de breede, gelijk duaver, om de drie jaar.

We zeggen niet dat hiernede reeds het ideaal zou bereikt zijn. Zelfs dient de vraag ernstig onder de oogen te worden gezien, of ook saamkomsten in een General Assembly, d.i. door afvaardiging uit elke kerk, of ten minste uit elke classis, niet ten slotte eisch des tijds zullen blijken.

Maar voorschands bepalen we ons tot de nu besproken quaestie, wijl deze uit den nood der tijden geboren wordt.

De zaak der Zending eischt voorziening. Ze kan niet naar eisch van de Gereformeerde beginselen gedreven worden, als de kerken slechts één om de drie jaren in zake de Zending handelen kunnen.

Dit is goed voor het nemen van principiële beslissingen in zake de regeling van de Zending, maar het is niet genoeg voor de uitvoering, die telkens spaak dreigt te loopen, als de beslissing zoo lang moet worden uitgesteld, of wel aan Deputaten een onbehoorlijke macht geeft, die met de beginselen van ons kerkrecht strijdt.

Reeds veel zou daarom gewonnen zijn, en de ontwikkeling meer een geleidelijke wezen, indien men er te Groningen in '99 toe komen kon, om den band van Art. 50 D. K. losser te maken, en alzoo de mogelijkheid te openen, dat de kerken telken jare in Synode-Generaal van minder breede saamstelling en met beperkter bevoegdheid saamkwamen.

De bloei der Zending is tot dien prijs!

Onze Eeredienst.

XX.

Thans de vraag, of de schoonheidseisch voor de bedienende personen, in de vergadering der geloovigen een *ambtskleed* vordert.

Ook op dit punt heerscht veel misverstand.

Konden nu nog plotseling in hun kleederdracht voor ons verschijnen de bedienaren des Woords, uit de kerken van Efeze en Colosse, of van Athene en Rome, zoo zou ons volk ongetwijfeld den indruk krijgen, dat men meer met pastoor dan met predikanten te doen had. Zelfs zouden we er volstrekt niet voor durven instaan, dat destijds niet menig opziener zijn dienst vervuld heeft, in wat men thans wel noemt „een wit hemd.“

Stellig zou men er niet één ontmoeten met steek, bef en mantel, en al evenmin in wat men thans noemt rok, open vest en witte das.

De zaak is namelijk deze, dat in de dagen der apostelen, de burgerlijke Grieksche en Romeinsche kleederdracht, wat het grondtype aangaat, veel meer geleek op de kleederdracht der Roomsche geestelijkheid, dan op onze manier van zich te kleeden. Het ambtsgewaad, dat door de Roomsche kerk is voorgeschreven, is dan ook geen spikspintnieuwe uitvinding, maar een kleederdracht, die, wat het grondtype betreft, ten deele is overgenomen uit den toenmaligen tijd, een type dat slechts nader uitgewerkt en voor het doel gepast is gemaakt. Evenzo staat het met het togale gewaad.

In het begin der 16de eeuw was de toga de gewone dracht voor gestudeerde personen. Ook die toga was van Romeinsche herkomst, en de geleerden van die dagen, die deels van kerkelijke herkomst waren, deels pleitbezorgers der renaissance, deden niets ongewoons, toen ze in dat half kerkelijk, half classiek gewaad zich bij hun onderwijs en op straat vertoonden. Aan het eind der middeleeuwen had iedere stand een eigen kleeding.

De ridders goldten in zwierig satijn en fluweel, of kraakten in hun pantsieren. Elk gilde had een eigen dracht, waarin de aard van het gilde uitkwam. De landlieden droegen in de onderscheiden provincien en steden een eigen kostuum, schier zelfs in elke stad en in elk dorp verschillend. Hoe onze kooplieden en schutters zich uitdosten, weet ieder die hun kloke figuren in het Rijksmuseum bewonderd heeft.

In die dagen kon het daarom niet anders, of ook de kerk, ook de academie moest in eigen kleeding uitkomen. Men kon geen *generaal* toilet dragen, eenvoudig omdat er nog geen generale kleederdracht bestond. Het was nog de zomertuin met gevarieerd groen en allerlei gekleurde gloemte, en we waren nog niet in de herfstperiode ingegaan, die het alles eentonig dompelen zou in één matten toel van dof, van blad.

Toen nu de Reformatie opkwam, en de bedienaren van den godsdienst uiteraard het

kostuum der Roomsche kerk niet meer dragen konden, lag het voor de hand, dat men het *geleerde* kostuum koos; niet om een geleerden schijn aan te nemen, maar omdat het 't naaste lag. Al onze Hervormers, en eerste predikers zien we dan ook op hun portretten in dat destijds gebruikelijk kostuum afgebeeld. Ge kunt u de figuren van Luther en Calvijn bijna niet zonder die toga denken. Die toga was toen echter geen predikantskostuum, geen kerkelijke tabberd, maar een heel gewone kleeding gelijk elk gestudeerd persoon die dragen kon, en droeg. Dat nu nog de rechters en de hoogleeraren gelijk soort kleed dragen, is dan ook niets dan nabewerking van vroeger verleden. Alleen maar, wat toen de *gewone* kleeding voor al zulke klassen geworden was, is later bij tegenstelling, *ambtskostuum* geworden, en zoo zijn er nu drie soorten toga's, professoren-toga's, rechterstoga's en predikants-toga's, elk met een verschillenden snit, en onderscheiden in de bef.

Oorspronkelijk *niet* als ambtsgewaad bedoeld, is op die manier ook de toga voor rechters enz. allengs ambtsgewaad geworden.

Uit de Gereformeerde kerken is intusschen ook die toga allengs verdwenen, toen dat stuk kleeding verdween uit den gewonen kring. Men droeg het zoolang de gestudeerden in het gemeen het droegen, maar ook men gaf het prijs, toen het van onze straten verdween. Iets wat toont, dat de toga in onze Gereformeerde kerken oorspronkelijk *niet* als ambtskostuum geweest is.

Als tweede type kwam toen de rok met steek, bef, mantel, korte broek en gespen op de wreef, gelijk de ouden van dagen in dit kostuum nog zich de oude predikanten herinneren, en gelijk het min of meer in gelijken vorm door Beets geteekend is in de oud-Amsterdamsche groefbidders.

Dit tweede kostuum was intusschen evenmin oorspronkelijk. Het was niet anders dan het ten hove aangenomen kostuum, nadat de zwaardere toga eerst lichtig om de schouders was opgeslagen, en ten slotte saamgerimpeld was in een smalle strook laken, die afhing langs den rug.

Dat hofkostuum drong toen als *hoog deftig* kostuum in onze steden door, en toen hebben ook de predikanten, allernuist om een ambtskostuum te hebben, maar alleen om *deftig gekleed te gaan*, ook weer dit model nagevolgd, en ze zijn het blijven dragen, ook toen het uit de burgermaatschappij verdween.

Zoomin als de „toga“ in de 16e eeuw is dus de „steek“ als zoodanig ooit officieel ambtskostuum onder ons geweest. Beide typen werden overgenomen uit het gewone leven, en bleven een tijdlang hangen in de kerk, omdat men het oude kostuum *deftiger* vond dan de nieuwe vondsten der mode.

Wie zich op een afgelegen dorp thans nog inbeeldt, dat „de steek voor den dominee“ toch het heusche, echte en heilige teeken van zijn waardigheid was, vergist zich dus evenzoó als wie aan de toga als ambtsgewaad enige waarde hecht.

Als ambtsgewaad is de toga min of meer door de Haagsche Synode ingevoerd, maar zoomin in de toga als in de vroegere steek zit iets markants, of ook maar iets symbolisch.

Een stands- of ambtskostuum moet iets *uitdrukken*. Het ambt moet er in spreken. Men moet er zonder navraag het bedrijf of den stand in herkennen. Het moet *oprechtelijk* zijn in de kleeding.

Aan de vroegere smeden, slaggers, brouwers, timmerlieden en zooveel meer, zag men toen wat ze waren. Niet heeren met hooge hoeden en sterk gekleurde lange jassen, maar een sprekend gewaad, dat paste bij de behoefte van het bedrijf, en waarin de gaardheid van het bedrijf naar buiten trad.

Die uitdrukking kan rechtstreeks expressief, of symbolisch zijn, maar altoos moet er *taal* in het ambtskleed wezen. Het mag nooit zijn een *verzonnen* kostuum, dat men zoo overeenkomsten is.

En in dien eenig goeden zin nu genomen is noch de steek noch de toga de uitdrukking van het ambt van Opzieners, en zoo mag gezegd dat beide kleederdrachten noch historisch, noch expressief, noch symbolisch ook maar van verre op den naam van ambtskostuum aanspraak kunnen maken.

Was het dan misschien een *herkenning*-kostuum?

Immers men weet, hoe een bepaald kostuum ook dezen tweeden dienst kan bedoelen.

Soldaten steekt men in een bepaalde uniform, om ze op verren afstand te kunnen herkennen en onderscheiden. Anders zou vriend en vijand geheel doorelooopen. De uniform is bij den militair ook een sierlijkheid, er ligt ook zekere uitdrukking in, maar toch de hoofdzak is, dat men op zekeren afstand elkaar *herkennen* kan.

Dienzelfden dienst doet het kostuum ook bij koetsiers en palfreniers, en zoo ook bij allerlei ondergeschikte bedienden, bij conducteurs, briefverbestellers, politieagenten enz. En ook dit heeft geen andere bedoeling, dan dat wie aan den trein, of bij den tram, of bij de omnibus iets te vragen of te bestellen heeft, terstond zien zou tot welke personen hij zich had te wenden. Anders zou men den één na den ander moeten aanspreken en vragen: Is u het ook? — maar nu, dank zij de uniform, ziet ieder terstond: *Dat is de conducteur*.

Ook in de kerken trad als zoodanig het kostuum op voor de koetsers of de plaatsbewaarders, opdat ieder die het gebouw binnenkwam en een plaats begeerde, terstond weten zou, tot wien hij zich te wenden had.

Is nu in dien zin de steek of de toga ooit kostuum geweest?

Was het op een dorp noodig den predikant zulk een onderscheidingsteeken te

geven, alsof weten hebben een grootte, daar om, o, gangers, ook voorbijging?

Het gaf e nemen, bij t voor de ge turen.

En al me enkel predika voorstellingen daarom zulk voor streeler stand van indien men de gewone li

We meen het, zoo we het, hetzij ter u als herken meerde kerke houden, dat dat een tijd ambtelijke b gewand te h was overgen het uit het g dwenen was.

Van Ds. B vingen we laatste opme plaatsen. Zie het lie

Hoogel.

Het zou te gen, indien ik naar aankleide van 6 Februari ter de perken te gaan, want merkingen — mogen maken geleid in de „Van de har ren vernamen. Ds. Egenstein dat dit tot u Noorsche en I werd, nadat ik heeft *weer* leed. *Waarom* is o propaganda ma natuurlijk.“

Wat betreft in quaestie, wi der „Antwerpse lijk adres en mijne bestuurs derantwoord v plaatsen ter mij daartoe va daarmede in v werd en verme van het Noorse zoo ook de b gedaan, en de weigerd? Heeft kerkgebouwen inlichters met ren, dat de Ze predikant op d geoffend heeft. duidlijk uit m bewijzen! Niet en het Engels met dat „waarom Ds. Feringa, i van den heer J. opgenomen, di sprek van: g dien hier van t is niet in elk ge verwekt.

Wat vooris 't is niet slecht men eene elge. Alleenlijk blijf overtuiging ont ren, en worde l gaven ons bezw *wijze* van prop van *weer* betw te Antwerpen o ok de meer de *Handelstrat* Heils zich tot zielen tot Chris werpsche broed sluitend, te we protestanten, w aanvankelijk te kouden. De w anderszins duii heet zulks: op (Rom. 15: 20), U. Hoogel, kende voor de gaarne, gelijk e het laatste wo

Predikant te dingskerk.“

Mogen we „lend“ tekenen Tweeërlei b der belijden kerke, en 2^e et dergeschikten.

meer, dat niet om, maar Hervorvan ook ds gekunt u n bijna ie toga intskos- ar een studeerd Dat nu u gelijk ets dan Alleen voor al j tegen- zou zijn toga's, ik met eliden

ad be- ga wor- en cheden dat stuk r kring- rden in en gaf en ver- in onze ik nooit

ok met gespen u van e oude t min of teekend bidders, m even- anders n, nadat om de n slotte strook

la hoeg- en toen inst om r alleen eer dit blijven ermaat-

eeuw is officieel le leven, e kerk, er vond

ans nog minee- teeken ich dus ntsge-

of meer d, maar re steek s sym-

oet iets preken. bedrijf oet of-

s, hier- meer, heeren te lange id, dat rijf, en ij naar

eks ex- altoos en. Het stuuu,

enomen uitdruk- en zoo en nóch ibolisch n van alken. mings-

id kos- in be-

epaalde te kun- Anders enloos- r ook re uit- ark is, ar her-

ook bij allerlei ctuurs, z. En g, dan am, of te be- welke Anders moeten k? — t ieder

odanig of de net ge- eerde, sich te

geven, alsof zonder dat niet ieder zou ge-
weten hebben: Dat is de dominee! En in
een groote stad, wie bekruimde zich er
daar om, of onder de duizenden voorbij-
gangers ook hier en daar een predikant
voorbijging?

Het gaf een eindeloos hoed en pet af-
nemen, bij tochtig weer niet dan schadelijk
voor de gezondheid van fijne gevoelige na-
turen.

En al moge er nu hier en daar een
enkel prediker geweest zijn, die aan dwang-
voorstellingen van ambtshoogheid leed, en
daarom zulk paraderen met toga of steek
voor streelend hield, toch zou men den
stand van predikant in zijn er tasten,
indien men het voorstelde, als ware dat
de gewone liefhebberij geweest.

We meenen dan ook niet te ver te gaan,
zoo we het bestaan van een ambtskostuum,
hetzij ter uitdrukking van het ambt, hetzij
als herkenningsteeken, in onze Gerefor-
meerde kerken, beslist ontkennen, en staande
houden, dat het tweerlei type van kostuum
dat een tijdlang in gebruik was, zonder
ambtelijke bedoeling, alleen om een *deftig*
gevaand te hebben, uit het gewone leven
was overgenomen, en stand hield nadat
het uit het gewone leven reeds weer ver-
dwenen was.

Telurstellend.

Van Ds. Eggenstein uit Antwerpen ont-
vingen we een kort antwoord op onze
laatste opmerkingen, dat we volgaarne
plaatsen.

Zie het hier:

„ANTWERPEN, Februari 1898.
Hoogel. Heer Redacteur!

Het zou te ver voeren en te veel plaats
vragen, indien ik wilde ingaan op al wat door u
naar aanleiding van mijn schrijven in *De Herant*
van 6 Februari l.l. gezegd wordt. Ik meen
echter de perken der bescheidenheid niet te buiten
te gaan, wanneer ik u verzoeke een paar op-
merkingen — zoo zij wilt aanmerkingen — te
mogen maken op hetgeen door u wordt mede-
gedeeld in de volgende regelen:

„Van de handeling der Antwerpse broede-
ren vernamen we, dat ze, alvorens op te treden,
Ds. Eggenstein in de zaak gekend hebben, maar
dat dit tot niets heeft geleid. Dat hun het
Noorsche en Engelse kerkgebouw geweigerd
werd, nadat het eerst in bruk was afgestaan,
heeft zeer leed gedaan, daar men zich afvroeg:
„Waarom is ons dit geweigerd? En dat ze nu
propaganda maken voor hun overtuiging is toch
natuurlijk.”

Wat betreft het kennen van mij in de zaak
in kwestie, wil ik gaarne het eenige schrijven
der „Antwerpse broederen” aan mijn persoon-
lijk adres en de beantwoording daarvan door
mijn bestuurscommissie, waarop nooit een we-
derantwoord werd ontvangen, in *De Herant*
plaatsen ter beoordeeling, indien die broeders
mij daartoe vergunning geven. Door hoe staat
daarmede in verband hetgeen door u vernomen
werd en vermeld wordt aangaande het weigeren
van het Noorsche en het Engelse kerkgebouw,
zoo ook de bijvoeging dat dit zeer leed heeft
gedaan, en de vraag: „Waarom is ons dit ge-
weigerd? Heeft de Belg. Zendingsskerk over die
kerkgebouwen te beschikken? Of willen uwe
inlichters met wat door u vernomen is bewe-
ren, dat de Zendingsskerk of haar Antwerpse
predikant op die weigering eenigen invloed uit-
geoefend heeft? Men spreekt die bewering dan
duidelijk uit, maar zij dan ook zoo goed ze te
bewijzen! Niet tot ons, maar tot het Noorsche
en het Engelse kerkbestuur moet men zich
met dat „waarom?” wenden. Waarschijnlijk heeft
Ds. Feringa, in zijne aanbeveling der collectie
van den heer J. Mulder, insgelijks in *De Herant*
opgenomen, die weigering op het oog, als hij
spreekt van: „telkens vervolgde broeders.” In-
dien hier van *vervolg* gesproken kan worden,
is het in elk geval geene door de Zendingsskerk
verwekt.

Wat voorts het propaganda maken aangaat,
is niet slechts natuurlijk, maar plicht, indien
men eene eigene en vaste overtuiging heeft.
Alleenlijk blijve het propaganda maken voor die
overtuiging onbegrijpelijk aan het evangelisee-
ren, en worde het geene hoofzaak. Doch wij
gaven ons bezwaar te kennen tegen de gevolge-
rijke van propaganda maken en noemen die
van *zoo betwifelsvrij kiesheid*. Terwijl toch
te Antwerpen niet slechts de Zendingsskerk, maar
ook de meer methodistische evangelisten in
de *Handelstraat* en insgelijks het Leger des
Heils zich tot de wereld wenden, om uit haar
zielen tot Christus te brengen, zoeken de „An-
werpse broederen” bij voorkeur, zoo niet uit-
sluitend, te werken onder de roomschen en
protestanten, welke door ander arbeid reeds
aanvankelijk tot kennis der waarheid zijn ge-
komen. De wereld noemt dit: onder eens
andere menschen duiven schieten; de Heilige Schrift
heeft zulks: op eens anders fundament bouwen
(Rom. 15:20). Doch genoeg.

U, hoogel. heer redacteur, oprechtelijk dan-
kende voor de verleende plaatsruimte, en u nu
gaarne, gelijk dit betuigt, in uw eigen blad
het laatste woord latende, noem ik mij

Uw dienstwillige in Christus,
THOMAS A. EGGENSTEIN.

Predikant te Antwerpen der Belgische Zen-
dingsskerk.”

Mogen we dit antwoord als „telurstel-
lend” tekenen?

Tweeerlei bespreken we: 1°, de beginselen
der belijdenis met het oog op Christus’
kerk, en 2°, enkele bijzonderheden van on-
dersgeschikten aard.

En nu wordt in dit antwoord over de
questie der beginselen *betwist* gezegd,
en over niets anders gehandeld dan over
de bijkomstigheden.

Waarlijk, indien Ds. Eggenstein ons het
voldingendst bewijs in handen had willen
spelen, dat het nog noemen van de Belij-
denis geen daad van actueelen ernst was,
en weinig meer dan een eeresaluut aan het
verleden beduidde, hij kon geen beter doel
hebben getroffen.

Men beweerde de Belijdenis hoog te hou-
den, maar hechtte minder waarde aan de
structuur van het kerkelijk wezen.

Daarop toonden we aan, dat de Belijde-
nis zelve die structuur naar zuiveren stijl
eischt, niet in een vluchtig woord, maar in
een reeks van breede artikelen.

En in plaats van zich hierop nu te ver-
antwoorden, loopt men er overheen.
Op de details gaan we niet weer in.
Dat of de Zendingsskerk officieel of Ds.
Eggenstein officieus de Noren en Eng-
elschen bewogen had, het gebruik van hun
kerkgebouw te weigeren, nadat het eerst
was toegestaan, is gezegd noch gedacht.
Maar dat deze Noren en Engelschen
eigener beweging tot dezen stap zouden zijn
overgegaan, gelooft Ds. Eggenstein dit
zelf?

Het slotberoep op de Heilige Schrift is
zeker bij ongeluk en in overhaasting der
pen ontgleed.

Hoe men thans nog, als kerk optredende,
het Evangelie alleen in zulke steden en
dorpen verkondigen zou, „waar Christus
nog niet genoemd was”, is ons althans,
een raadsel.

Of, toen Ds. Eggenstein zelf zijn dienst
te Antwerpen begon, „was Christus toen te
Antwerpen nog niet genoemd?”

Paulus spreekt van de *eerste* verkondi-
ging van het Evangelie in een stad of een
dorp.

Johannes à Lasco.

Al wat op J. à Lasco betrekking heeft,
blijft aan onze Gereformeerde kerken
steeds belangstelling inboezemen, omdat
à Lasco de man is geweest, die aan het
hoofd van onze ballingengemeenten in Em-
den en Londen stond.

Daarom zij er op gewezen, dat Dr. H.
Dalton, die à Lasco’s biographie schreef,
thans onze literatuur verrijkt heeft met
een nieuwen bundel *Lasciana*, onder dien
titel bij Reuter en Richard te Berlijn uit-
gegeven.

Dr. Dalton biedt ons hierin een aantal
nog onuitgegeven brieven, of ook elders
reeds gedrukte brieven van à Lasco; deelt
ons tal van bijzonderheden uit zijn werk-
zaamheid in Polen mee; en verrijkt zijn
uitgave met de officiële protocollen van
de Poolse Synoden van 1554 tot 1562.

Zoo voor de kennis van à Lasco’s per-
soon en bedoelen als voor de kennis van
het eerste opwaken van de Gereformeerde
kerken in Polen, is deze bijdrage van het
hoogste gewicht.

Voor al wie aandachtig deze protocollen
naleest, verstaat zoo goed, waarom kerken
die reeds van den aanvang zoo optraden,
spoedig bezwijken moesten.

De Gereformeerde kerken zijn steeds uit
den boezem van het volk, uit den kring der
elooftigen opgekomen, maar in Polen wa-
ren het kerken, waar men het volk buiten
hield, en waarin alles werd afgedaan en
geregeld door predikanten, zelfs zonder
ouderlingen, maar bijgestaan door den Pool-
schen adel.

Gelderlands Reformator.

Reeds vroeger wisten we op de schoone
studie die Dr. Wagenaar, eer hij de over-
schoone streken aan den Rijn voor het zoo
aanstekelijke Walcheren ging uitrusten,
aan Gelderland achterliet.

Thans heeft hij de levensbeschrijving
van *Johannes Fontanus* bij den uitgever Kol-
te Kampen, ook afzonderlijk verkrijgbaar
gesteld.

Lezers nu vindt zulk een boeiend stuk
vanzelf, want dorheid is dezen schrijver
vreemd. Hij is niet alleen een vijftig onder-
zoeker, maar bezit ook de artistieke natuur
van den stijl. Hij weet dat bij den goud-
den appel een gebedeeld zilveren schaal hoort,
en deelt dan ook zijn stof zoo keurig in,
en hult ze in zoo schoonen vorm, dat hij
u vanzelf tot lezen dwingt.

Gelderlands kerken zult er hem dan
ook voor danken, dat hun reformator zoo
schoon gebedhouwd haar is voorgesteld,
en Zeelands kerken zullen zich reeds ver-
gasten op het vooruitzicht, dat straks ge-
lijke pennenvrucht de heugenis van haar
verleden verrijken komt.

En daarbij is het goed dat hij tevens
zoo beslist mogelijk tegen het repressieerend
conservatisme waarschuwt, dat in onze
dagen de toestanden der 16e eeuw zou
willen kopiëren.

Lees slechts wat hij er van zegt op blz. 3
van zijn voorwoord:

Wat mij bij de vervaardiging dezer biographie
niet het minst heeft getroffen, is het verschil
tusschen ’t machtig streven der antiek-Calvi-
nisten, om door middel eener Gereformeerde
Staatskerk, Lands-Akademie en publieke School
heel het Volk te reformeeren, — en ons stre-
ven om door een Vrije Kerkengroep, Vrije
Universiteit en Vrije School Nederland en Indië,
Volk en wereld ten zegen te zijn.

Kan de bloeitijd van Fontanus voor ’t
oude ideaal bekoring wekken, het tragisch
einde zijner dagen waarschuwt zeer nadruk-
kelijk voor de illusie, dat ’t ooit ten bate der
Kerke Gods kan wezen, van de Overheid meer
te vragen, dan dat ze Jesu gemeente onghin-
derd late leiden een leven in alle Godzaligheid
en eerzaamheid, en slechts niet hindere, om op
elk terrein des levens met de waarheid Gods
en de liefde Christi al wat is en al wat leeft
te benedijven.

Zoo is het.

Alleen zouden we het niet der vaderen
ideaal noemen, want een ideaal mag nooit
worden prijsgegeven.

Het was veelmeer de naderking op onze
vaderen van Rome’s stelsel, dat ze schier op
elk punt, maar nog niet op *dit* punt, wisten
te boven te komen.

Om naar te luisteren.

Wezen we een vorig maal onder Eere-
dienst op een ernstig woord van vromen
zich tegen de ontheilving van de kerkmuziek,
van Roomsche zijde uitgegeven, we voegen

er thans aan toe een kort woord van den
heer Rotterdam, een Roomsche geestelijke,
die als Bisschop aan zijn onderhoorige
geestelijkheid, o. m. dit schreef:

De uiterlijke en innerlijke bloei van het
bisdom is zeker groot; maar door hierop te
veel te letten — en hierop wilde ik heden bij-
zonder de aandacht vestigen — verliezen wij
zoo gemakkelijk uit het oog hoeveel zedelijke
en lichamelijke ellende er nog in het bisdom
schuilt; ook onder Katholieken maakt het on-
geloof nu en dan zijn slachtoffers. De tijdsom-
standigheden brengen mede, dat vooral de ge-
ringere klasse door dit gevaar wordt bedreigd.
Er, daarom, eerwaarde heeren, wilde ik u heden
nadrukkelijk vermanen, uwe zorg te besteden
aan de *armen*. Het is waar, onze goddelijke
Zaligmaker ging ook de woningen der aarzen-
deliken binnen, maar als een toeken Zijner god-
delijke zending voerde Hij aan: *Ja, maar de el-
deliken!* Arbeid daarom vooral onder de
geringen en misdeelden dezer aarde; en niet
alleen voor de belangen hunner ziel, maar tracht
ook zooveel mogelijk hun stoffelijk welzijn te
bevorderen. Mij dunkt, ik meen gerust te
mogen zeggen, dat ik u hierin een voorbeeld
geef; reeds dertig jaar geleden heb ik alles wat
ik bezat weggeschonken, en wat mij, als bis-
schop, wordt aangeboden en wat ik meer bij
zonder het mijne mag noemen, wordt door mij
voortdurend besteed voor godsdienstige doel-
einden. Mijn nalatenschap zal dan ook zeer
gering zijn, misschien niet eens toereikend om
de kosten mijner begrafenis te dekken. Zeer
zeker, ik weet het, hij schiet hierin niet te
kort, maar er dreigen toch altoos zekere geva-
ren. Sommigen bedriegen ons of maken mis-
bruik van onze milddadigheid; het getal van
dezen wordt steeds grooter, zoo groot, dat wij
er den moed bij kunnen verliezen; maar geven
wij wat wij kunnen, en als gij niet bij machte
zij, behandelt hen altijd met liefde, zoodat zij
in u een vaderhart ontdekken.

Lezing van dit woord kan ook in andere
dan Roomsche kringen zegenend werken.
Er spreekt een toon van hoogere liefde in.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Voor Koot-
wijk van Ds. H. Meijer te Reitsum f 3.—;
collecte Geric. recht te Enschede f 14.68; van
N. N. te Zwijndrecht f 0.50; door den heer
G. Schaafsma, van Meij. de Wed. N. N. te
Koudekerke, voor Kootwijk f 2.50.

Uit de Pers.

Over de meer en meer opkomende *Ziekten-
pleging* schrijft Ds. Glapen in de *Bazuin*:

De kerken hebben ook haar aandacht aan deze
zaak gewijd en wedijveren met de burgerlijke over-
heid op het terrein der ziekenverpleging. De Room-
sche kerk natuurlijk voorop, gevolgd door de Luther-
sche, Ned. Hervormde en nu ook door de Gerefor-
meerde kerken. En dat niet omdat op de eigenlijke
geneeskundige behandeling vanwege de overheid
zooveel zou zijn aan te merken, maar omdat de
overheid neutraal moet zijn, en dus in de verple-
ging niet met de zielbehoefte of goddienstige
behoeften der kerken treft. Waarbij ook nog
komt, dat in particuliere inrichtingen, die op *het*
of op een goddienstig beginsel rusten, meer *har-
telijke* toewijding en liefde voor de lijdende onder-
werd, dat in de neutrale, godsdienstloze inrichtin-
gen te zien is.

Zoo is langzamerhand de gedachte gereijt, dat
de taak der kerk is, op te treden als center van
barmhartigheid. Het is niet genoeg, zegt men,
dat de kerk het Evangelie verkondigt en de sacra-
menten bedient, voor de ware leer pal staat en
voor de handhaving van de goede orde strijdt;
neen zij moet praktisch zijn. Zij moet de honger-
rijgen voeden, de naakten kleden, de verlorenen
zoeken. En ook dat is niet voldoende. Zij moet
de rijken met den vloek des Heeren treffen, op
de gelijktijd alle menschen niet alleen voor het
Godrijk maar ook voor het maatschappelijk leven
aandringen en aansturen, haar invloed gebruiken
om het onderscheid tusschen rijken en armen te
doen verdwijnen, en rusteloos daarin voortgaan,
totdat het levenslot van alle menschen, op deze
aarde, zoo ongeveer gelijk is.

Vanzelf ligt daarom de eisch tot verpoering
en verpleging der kerken, inzonderheid die der armen
of minvermogenden.

En gelijk schier alle dingen, die op de praktijk
betrekking hebben, zoo bestaat ook hier moeilijk-
heid over de uitvoering van deze werken der barm-
hartigheid. En een is te bedenken, kan althans er in
berusten, als de arbeid geschiedt onder toezicht
van de kerk; de ander daarentegen eischt, dat
het werk der barmhartigheid van de kerk zelve,
door haar ambtsdragers, moet uitgaan, en dan
niet van de kerk als een verzameling van kerken
gelacht, maar van de plaatselijke kerk.

Voor de botsingen en stormen, die hieruit reeds
ontstaan zijn, en telkens nog kunnen ontstaan, zijn
de Roomschen ook bewaard. Alles staat daar onder
het bischop, die tot den een zegt: ga, en hij gaat,
en tot den anderen: kom, en hij komt, en tot een
derde: doe dat, en hij doet het. Bij de Gerefor-
meerden daarentegen moet met roovert machten
en rechten gerekend worden, dat men elk oogen-
blik in perikel verkeert om een of ander beginsel
te verhoorchen, en dikwerf reden heeft om met
vader Jacob uit te roepen: *alre deze dingen zijn*
tegen mij.

Wat echter onder en in dat alles zich krachtig
geelden laat, is de liefde tot den mensch.

Vandaar ook dat dweepen in onze dagen met den
mensch Jezus.

Hij was zoo goed.

Hij genas de kranken, aan wat kwalen zij ook
lijdende waren.

Hij nam het voor de armen op tegen de rijken.

Hij verkondigde een godsdienst in geest en
waarde.

Aan zijn kruis bloeden de rozen van ware men-
schenliefde.

Zoo dogmatiseert de geest der eeuw; het han-
vennis uitsprekend over alle dogmatiek, die uit-
gaat van God, en waarin niet de mensch maar
God het hoogste is.

Wij weten niet, wat van dezen gang der eeuw
het einde zijn zal.

Maar dit schijnt wel duidelijk, dat het in de
bedeeling van deze tijden ligt, om meer dan in
vroeger eeuwen, het menscheeljk lichaam te waar-
deeren, en de groote betekenis van het aardsche
bestaan en het aardsche welzijn te erkennen en te
behoeden.

Veronderstelt men kan het dan ook niet, dat in deze
eeuw het denkbeeld opkwam van Medische zen-
ding.

Zoals u bekend is hebben ook wij, sedert eenige
jaren zijk een zending, en daarbij het voorrecht
in *Dr. Schärer* een man te bezitten, die niet alleen
de wetenschap maar ook de zalving blijkt ontvan-
gen te hebben, die voor dit heerlijke werk noodig is.

Geen wonder dus, dat vooral deze vorm van
zending zooveel sympathie wekt. Dat is een arbeid,
die sucrer geeft; een succes, dat men zien kan.

En dat wij met dezen arbeid op Schriftuurlijken
bodem staan, voel en ziet men duidelijk, als men
de Evangelien leest, en de omwandeling des Hee-

ren op aarde nagaat. Zelf heeft Hij de groote
betekenis van dezen arbeid doen verstaan, toen
hij aan de afgezanten van Johannes den Dooper
de boodschap medegaf: de kranken worden gene-
zen en den armen het Evangelie verkondigd.

Indien wij maar het gevaar ontkennen, dat ge-
geven is in de plaats van de kleine vossen, die
den wijngaard verdevoren, dan belooft deze stak
van zending” wel iets, wellicht veel voor de naaste
toekomst.

Want niet het gevaar van wilden en menschen-
eters is het gevaar van onze zending, maar die
kleine vossen” doen het ons; beestjes, van welke
ik het niet voormaas oordeel, u een nadere be-
schrijving te geven.

Alleen dient opgemerkt, en ik vertrouw, dat gij
dit met mij eens zult zijn dat het genezen worden,
op zichzelf, zaligmakend werk is.

Dat was het ook niet, toen Christus, in eigen
persoon, wonderdadelijk de kranken genas. En Hij
zelf heeft er op gewezen, dat bij zijne wederkomst
er zullen zijn, die er zich op heropenen zullen, te-
komen en wonderen, in zijne naam, gedaan te heb-
ben, en die Hij nochans niet voor de zijnen erkent.

Dit doet echter niets te kort aan de waarde of
de betekenis van alle voorbereidend werk.”

Voor ons staat het vast, dat de Heere onze God
zijn raad en welbehagen er door uitvoert. En ook
staat het vast, dat de Heere nergens het Evangelie
zendt, of er zijn op die plaatsen en onder die vol-
ken van zijne schapen”, die Hij ook moet en zal
toebrengen.

De critiek, die hierin schuilt, is verre van
overbodig.

De ziel, het geestelijke, is en blijft hoofdzaak,
en de kerk verlaagt zich, zoo ze opgaat in
Diaconie en Ziektenverpleging.

Het Woord van God, en niet stoffelijke hulp
is het zout dat het beest weert.

Officiële Berichten.

(Metverklaring uit het Kerkblad van 25 Febr. 1898.)

Vergadering der Classis Apeldoorn,
gehouden te Apeldoorn op 9 Febr.
1898.

Het moderamen bestaat uit Ds. Van Schel-
ven praeses, Ds. Moet assessor en Ds. Koffij-
berg scriba.

De notulen worden gelezen en met eene
enkele aanvulling door de kerk van Apeldoorn,
goedgekeurd en geteekend.

De uitkomst van de rondvraag volgens Art.
41, is bevredigend en sommige kerken beko-
men antwoord op de door haar gedane vragen.

Een schrijven van de Classis Zwolle wordt
gelezen en voor kennisgeving aangenomen.

Door den voorzitter wordt naar aanleiding
van een ingekomen schrijven van Ds. J. H.
Houtzagers, in gevolgvolle woorden, de Classis
herinnerd aan het ontslapen van br. T. Bakker
Ouderling der Gereform. kerk van Kootwijk en
Houtdonderwijzer aan de School met den Bijbel
te Kootwijkerhoek. De laatste vergadering in
Nov. ’97 was deze broeder nog in ons midden
en thans heeft de Heere hem op nog jongen
leeftijd tot diepe smart zijner weduwe en kin-
derjes maar ook tot groot verlies van kerk en
school van ons genomen. Dit is ons echter tot
troost, hij ging heen in vrede.

Komt hierna in behandeling punt 5 der agenda,
waarover de kerk van Voorhuizen nadere toe-
lichting geeft en de vergadering der besluit
neemt, om de kerk van V. te verzoeken, de
e.k. Classis D. V. nader te willen omschrijven:
de betekenis en uitvoering der instructie door
kerkelijke vergaderingen aan hare deputaten
verstrekt, daar zulks toch van groot belang kan
zijn.

De consulent van de kerk van Epe, Ds. Moet
brengt rapport uit over den toestand van den
arbeid door Z.W. aldaar verricht voornamelijk
inzake de eventueele beroeping van een dienaar
des Woords; met het oog op de vele hulp,
welke berelds de Classis Apeldoorn heeft te
verleenen, besluit de vergadering na het bespre-
ken over deze zaak te hebben gehoord, met
meerderheid van stemmen, hierop niet verder
te kunnen ingaan; doch wordt de kerk van
Epe sterk aangeraden, zoo veel haar mogelijk is,
geregelde bediening des Woords te houden
en andermaal te beproeven, wat in eigen kring
nog zou gedaan kunnen worden.

Nadat nog enkele zaken werden afgedaan,
besluit de Classis hare e.k. vergadering D. V.
te doen plaats hebben op Woensdag 11 Mei a.s.
te Apeldoorn en zal de kerk van Apeldoorn A
en B haar samenroepen.

Buitenland.

Duitschland. De Irvingianen in
Duitschland.

De Irvingianen, die in Nederland in deze
dagen opnieuw hun met zoeken uit te werpen,
beweren steeds dat zij tegenover onderscheidene
kerkelijke gemeenschappen, de ééne oorspron-
kelijke apostolische kerk vertegenwoordigen.

In Duitschland is althans eene scheuring ont-
staan, omdat sommige gemeenten aan den „laas-
ten” apostel der Irvingianen, Woodhouse, ge-
troouw willen blijven, terwijl men in andere ker-
ken nieuwe apostelen heeft gekozen.

Van de zendingstegen van drie dezer nieuwe
apostelen bericht de Irvingiaanse *Herald* het
een en ander. Daar berichten uit den Irvin-
giaansen kring zeer zeldzaam zijn, is het ons
aangenam iets omtrent die secte mede te kun-
nen deelen.

Een der apostelen begon zijn arbeid in Oc-
tober 1896 in Leipzig, waar hij met de bisschop
Wochmann van Hamburg samenkwam. Deze
laatste hield in de avondgodsdiensttoefening eene
toespraak en berispte voor den apostel den weg
tot het hart der Gemeente. Nadat nu de apostel
in de kracht des heiligen Geestes gesproken en
de harten vrij en bereid gemaakt had voor de
zeggen Gods, werden 43 boorsteenen, geloovigen,
die nog in leven zijn, gevoged in den tempel
van den levenden God en 27 ontslapen.”

Daarop ging het verder naar Gera en Weida.

„Er had hier in een klein lokaal een samen-
komst plaats, waarin de bisschop eerst een toe-
spraak hield om Jezus in zijn apostel den weg
te banen in de harten der gemeente, daarna
taal de apostel op en beaardeidde de harten.”
Daarop begaf zich de apostel naar Neustadt,
Posnec, Paaiveld („waar de apostel in het
zweet zijns aangezichts zijn brood, als den wil
Gods eten en mededeelen moest.”) Greiz, Zeu-
lenrode („waar hem de bisschop Wochmann we-
der den weg haande”), Plauen, Reichenbach,
Dresden, Oud- en Nieuw-Gersdorf, Halle, Bern-
burg, Hannover. Het bericht vat dan het re-
sultaat van deze zendingreis samen in de woer-
den: „Zoo werden op deze reis 363 levende
steenen op den levenden grond en hoeksteen
gelegd, Christus God gepreken in het vleesch.
Eveneens werden 1354 ontslapenen verzegeld,
en tien priesters, drie diakenen en zeventien
onderdiakenen in het ambt gezet.”

Van den apostel Niehaus wordt getuigd dat
hij overal op zijn reis „het zwaard des geestes
gebruikte, om de vijanden die den zegen Gods
tegenhouden, te slaan, en overal heeft hij heer-
lijke zegeningen gevierd.” Het is wonderbaar,
dat sedert de apostelen uit het oude wezen van
de letter in het nieuwe wezen des Geestes ge-
leid zijn en de gemeente ook daarin hebben
geleid, de uitkomst zoo heerlijk groot is.

Deze zinsnede geeft bedektelijk te kennen dat
er verschil van gevoel en in zake de leer onder
de Irvingianen bestaat. De Engelse Irvingianen
stelden vroeger hunne 12 apostelen naast
de 12 apostelen des Heeren en kwamen op deze
manier tot de 24 ouderlingen uit de Openbaring.
Zij hopen ook nog op de wederkomst van
Christus gedurende het leven van Woodhouse.

Een predikte, met het oog op den mogelijken
dood van Woodhouse voor Jezus’ tweede komst,
dat wanneer alle pilaren gevallen waren, het
gebouw ten slotte moest invallen. Hiervan wil-
len de menschen van de nieuwe richting niets
weten.

Nu een nieuw apostolaat is ingesteld, zal het
ons niet bevreemden dat er scheuring en verde-
eldheid onder de Irvingianen op te merken
is. De oudtestamentische en Roomsche eere-
monien acht men niet meer noodig, „wijl de
uitwendige groote ceremonieele dienst onze zin-
nen gevangen neemt en niet tot de levende bron
voert”.

Het geven van tienden is wel is waar nog
niet afgeschaft, maar het wordt vrijgelaten. Ook
schijnt het dat de nieuwe Irvingianen de vier
ambten hebben prijsgegeven. Over de „onden”
oordeelden de menschen der nieuwe richting hard.
Zij worden niet beter geacht dan die leden der
meeste kerken: zij prediken liefde en toonen
het tegendeel.

Frankrijk. Reeds sinds jaren bestaat er in
Frankrijk een vereniging onder den titel van
L’Ouvrier des prières, die zich ten doel stelt om
Roomsche priesters, die hun kerk hebben vaar-
wel gezegd voort te helpen. Dit bewijst wel, dat
onder de Fransche geestelijkheid, de gevallen van
afval niet sporadisch voorkomen.

Een ultramontaans blad schreef: „Er zijn
altijd ongelukkige afvallers geweest, maar zij
kwamen slechts nu en dan voor. Maar tegen-
woordig is het kwaad groter dan vroeger. Men
heeft niet over enkele gevallen te klagen, maar
er openbaart zich een zeker algemeen streven,
er is eene groote beweging merkbaar, er vormt
zich hier en daar een partij van afval. Ons
vroeger zoo vast en eendrachtig katholiek
priesterkorps is aan het wankelen, er is, schoon
ook verborgen, eene beweging naar het Pro-
testantisme. Niet alleen zijn een priesters op
de banken van de theologische faculteit te
Parijs gaan zitten, maar ook zijn er vier, die
zich als studenten in de theologie, aan de
universiteit van Montauban hebben laten in-
schrijven. Tien op eenmaal. En dit is niet
alles, men moet op meer voorbereid zijn.”

De gewezen priester Bourrier, die thans als
predikant de Gereformeerde staatskerk dient,
geeft gelijk we reeds mededeelden de *Christen*
Fransais uit, om de beweging onder de Room-
sche priesters wakker te houden. Hij zond
4000 exemplaren aan leden der Roomsche
geestelijkheid, en ontving er slechts zes als
geweigerd terug.

Hoe zouden we ons verblijden als deze be-
weging bleek een *geestelijken* achtergrond te
hebben!

— Ten troost voor de Fransche Ge-
reformeerden?

De Fransche Gereformeerden beleefden in de
laatste jaren in hun land geen gemakkelijke
dagen.

Er werd een formeele veldtocht tegen hen
georganiseerd door min of meer Ultramontaans
gezinde mannen, omdat men hun invloed vreesde
en wijl er beweerd wordt, en dit niet zonder
grond, dat de Protestanten in verhouding van
hun riantiaal, veel meer ambten, en soms zeer
hooge ambten, bekleeden dan de Room-
schen. Daarbij komt dat de strijd voor open-
bare zedelijkheid en tegen de pornographische
literatuur door Protestantsche mannen, daarbij
gehouden door ernstig gezinde Roomschen,
gevoerd wordt. Daardoor werden materialistische
geesten er toe gebracht om den kreet aan te
heffen: „het Protestantisme gaat ons overheer-
schen”. Daartegen ging men nu met alle macht
strijden.

Immers wanneer het Protestantisme den bo-
ventoon kreeg, dan zou het gedaan zijn met de
oprechtheid, dan kwam er huichelarij aan het
woord. Men kreeg dan een Engelsche Zondag
en in plaats dat het Fransche leven zich zou
kunnen openbaren gelijk het is, zoowel op de
straat als in de pers, zou het geperst worden in
het verstikkende keurslijf der schijnheiligheid.
Er is nu eenmaal goed en kwaad; gaat men de
openbaring van het kwaad met geweld tegen,
dan meent de naturalist, dat de remedie erger
zijn zal dan de kwaal. Deze naturalisten, die
feitelijk elk zedelijk idee afprisen, vinden in
Nederland hunne geestesveranten in de voor-
standers van de instandhouding der kermis en
in de strijders voor de gereguleerde prosti-
tutie.

Na is er nog iets dat den Franschen Pro-
testanten niet gunstig is. De Protestanten wor-
den nu vooral bij het Dreyfus-proces op ééne
lijn gesteld met de Joden. De man die het
’t eerst voor Dreyfus opnam, de heer Scheurer-
Kestner, is een protestant, terwijl Dreyfus een
jood is! Is het niet opmerkelijk dat een man
als Rochefort, de redacteur van de *Lutran*, de
revolutionaire onder de revolutionairen, in
vereniging met de Ultramontanen, al degenen
die er voor strijden, niet dat Dreyfus in vrijheid
gesteld zal worden, maar dat men naar recht
in deze zaak handelen zal, overladen worden
met smaadroepen.

Nu hebben de Fransche Gereformeerden in
den laatste tijd iets dat hen troost. Er is een be-
weging onder enkele Roomsche priesters ontstaan,
tot afwerping van het juk der Hierarchie. Men
heeft er zelfs over gedacht om een te huis te
stellen voor Roomsche geestelijken, die hun
kerk verlaten vaarwel te zeggen en niet weten
waartoe zich te begeven. Dat zulk een plan kan
ter sprake komen, bewijst dat hier meer dan
enkele sporadische gevallen zich voordoen. Mocht
het nu maar van achteren blijken, dat de mannen
die Rome vaarwel zeggen, niet in een erger
kwaad vervallen; van bijgeloof tot ongelooft. Wij
lazen enkele uittreksels van brieven van mannen,
die aan Rome een schiedvrij gaven, die in ons
de hoop wekten, dat honger naar het ware brood
des levens hen dreef. Doch naar enkelen kan
men niet allen beoondelen.

Zeer zouden wij begereen dat er mannen van
Gereformeerde belijdenis opstonden om deze
merkwaardige beweging te leiden.